

ASLAK NORE

WOLFSANGEL

Vertaling Kim Snoeijing

HarperCollins

Voor dit boek is papier gebruikt dat onafhankelijk is gecertificeerd door FSC™ ten behoeve van verantwoord bosbeheer.
Kijk voor meer informatie op www.harpercollins.co.uk/green

HarperCollins is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam

Copyright © Aslak Nore
Oorspronkelijke titel: *Ulvefellen*
Copyright Nederlandse vertaling: © 2019 Kim Snoeijsing via het Scandinavisch Vertaal- en Informatiebureau Nederland
Omslagontwerp: www.designstudioe.com
Omslagbeeld: Trevillion & Shutterstock
Foto auteur: © AKAM1K3
Zetwerk: Mat-Zet B.V., Soest
Druk: CPI Books GmbH, Germany

ISBN 978 94 027 0267 5
ISBN 978 94 027 5782 8 (e-book)

NUR 305
Eerste druk april 2019

Deze vertaling is tot stand gekomen met de financiële steun van NORLA.

Originele uitgave verschenen bij H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard) AS, 2017.
Uitgegeven door bemiddeling van Oslo Literary Agency.

HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises Limited.
* en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met * zijn geregistreerd bij het United States Patent & Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Alle in dit verhaal voorkomende personen zijn ontleend aan de fantasie van de schrijver. Elke gelijkenis met bestaande personen berust op toeval.

OPMERKING VAN DE AUTEUR

Wolfsangel is een roman en de hoofdpersonen zijn fictief. De historische en internationale politieke gebeurtenissen die in dit boek worden beschreven, zijn echter werkelijkheid. Er duikt een hele reeks historische figuren op. Bij de beschrijving van algemeen bekende voorvallen en in het echt bestaande personen heb ik ernaar gestreefd de waarheid zo getrouw mogelijk weer te geven. Wie hierover nog meer informatie wil hebben, kan achter in het boek terecht bij de lijst met bronnen waaruit ik heb geput.

Aslak Nore

HOOFDSTUK 1

Het Miusfront, Oost-Oekraïne

December 1941

De doden stonken niet meer. Dat was het enige voordeel van de winter in het oosten.

De toendra strekte zich eindeloos ver voor hen uit, slechts onderbroken door een glooiende heuvel recht vooruit en een lage namiddagzon die de hemel in het westen violet kleurde. Lichte windvlagen wervelden de sneeuw vanaf de toppen omhoog. Het zou opnieuw een nacht worden waarin het meer dan dertig graden zou gaan vriezen. Onder zijn uniformjas droeg Henry Storm, een Noor die aan Duitse zijde aan het oostfront vocht, een vacht die hij had gejat toen de pakketten met *Winterhulpe* een paar weken geleden het front bereikten. Hij knoopte de jas steviger dicht. Een potige kerel in de troep liep rond met een mof om zijn handen, maar wat was het belangrijkste: sterven volgens de kledingvoorschriften of overleven?

De veldtocht was bij de rivier Mius tot staan gebracht. Daar had Divisie Wiking zich voor de winter ingegraven. In de propagandanevel waarin de veldtocht gehuld was, moest je helder denken. Volgens de plannen had Barbarossa nu voorbij moeten zijn en hadden de bolsjewieken al moeten capituleren. Dat was wishful thinking; Ivan streed als een bloedende olifant op de savanne.

Henry vertelde niemand wat hij dacht, dan zou hij de kogel kunnen krijgen wegens defaitisme. Ze waren het Russische territorium verder in gelokt en omcirkeld, niet door pantserlegers en reservedivisies uit Sibirië, maar door de winter. Volgens een geheim rapport waren de gemoto-

riseerde capaciteiten van het regiment gedecimeerd met zesenvijftig procent sinds de vorst in oktober was ingetreden. Iedereen kende het verhaal over Napoleons veldtocht in 1812, maar gaf zich niettemin aan wensdenken over. Dezelfde militaire basisprincipes golden nog steeds, dat begreep Henry wel, hoewel de Führer en de meeste Duitsers dachten van niet.

Dit zou niet lukken.

Hier zou het eindigen als hij niets ondernam.

De tengere gestalte van Johansen, een van de drie Noren in zijn compagnie, kwam tevoorschijn op de heuveltop. 'Henry, kom!'

Henry volgde de voetstappen van zijn strijdmakker in de poedersneeuw. Zijn zolen vertraptten de knerpende sneeuwlaag. De bevende toon in de stem van zijn kameraad verontrustte Henry; Johansen was een stoere kerel en klaagde nooit. Henry klauterde de glooiende heuvelrug op en ging naast hem liggen.

In een dal onder aan de kleine heuvel, een paar honderd meter verderop, lag een vlakte, ongeveer ter grootte van een voetbalveld, omheind door dubbel prikkeldraad. Enkele eenzame bewakers patrouilleerden langs de afzettingen, binnen de omheining zaten mensen hutjemutje op elkaar.

'Dat is STALAG 436,' zei Johansen afwezig.

'Waar ze de Russische gevangenen vasthouden,' mompelde Henry.

Johansens stem beefde merkbaar toen hij hem de verrekijker gaf. 'Kijk zelf maar.'

Door de lenzen zag Henry eerst alleen maar sneeuw. Daarna het prikkeldraadhek, waarna hij op de gevangenen focuste. Ze zaten in lange rijen, sommigen omhelsden elkaar of lagen zij aan zij. Het moesten er duizenden zijn, er kwam geen eind aan de rijen.

'Ze hebben geen dak boven hun hoofd,' zei Henry, 'ze zitten bij dertig graden onder nul in zomeruniform in de openlucht. Grote God.'

'Bekijk ze eens wat beter,' zei Johansen zacht.

Henry focuste op een groep in het midden van de omheining. Rond een man zaten vier anderen; twee hadden hun uniformjasje uitgetrok-

ken en de bleke armen vormden één geheel met de sneeuw. Ze bewogen niet. Henry liet de kijker over het kamp glijden. Geen van de gevangenen bewoog! In een aanval van paniek wilde hij wegrekken, tot de Zwarte Zee aan toe. Dit was een begraafplaats zonder graven, een koelcel in de openlucht, een kerkhof zonder Gods barmhartigheid.

‘Alle Russen zijn doodgevroren,’ zei Johansen. ‘Snap je? Duizenden mannen.’

De doden stonken niet.

‘Hier kunnen we toch niet mee doorgaan?’ mompelde Henry. ‘Dat zijn verdomme ook mensen.’ Pas op het allerlaatste moment beseftte hij dat hij die gedachte hardop had uitgesproken.

‘Als je dat vindt, ben je misschien op de verkeerde plek. En wat dacht je eraan te doen, wijsneus? Een Messerschmitt kapen en naar huis vliegen? Je vecht voor het nationaalsocialisme, maar je sterft voor je wapenbroeder.’

De volgende nacht werden ze om 04.30 uur wakker gemaakt.

De Noren in de compagnie hadden dicht tegen elkaar aan onder het tentdoek geslapen. Machinegeweerschutter Grande had er als een berin bij gelegen, met Henry en Johansen aan weerszijden. Om de twee nachten ruilden ze en lag er een ander in het midden. Die vriendendienst was doorslaggevend om te overleven. De kou maakte hyena's van goede mannen. In een arctische nacht in november hadden de drie een pact gesloten: ze zouden alles delen, ook lichaamswarmte. De thuisblijvers in Noorwegen zouden hen ongetwijfeld sodomieten noemen, maar zij wisten niets van de Oekraïne, niets van wat ze hadden gezien of gedaan, en in elk geval niet hoe het was om bij min veertig in een zomeruniform 's nachts op wacht te liggen.

In zijn veldbroek vond Henry een Pervitine-pil die hij zonder water innam. Langzaam trokken de sloomheid en de kou uit zijn lichaam, hij voelde zich helder, alert, warm tot in zijn vingertoppen. De onrust verdween, maar hij wist dat die, sterker dan eerst, zou terugkeren.

De opdracht, legde Scharführer Biermann verbeterd uit, was de zuive-

ring van een dorp in de buurt van de plek waar Ivan scherpschutters had geplaatst om de invasiemacht tegen te houden. De tactiek was bekend: met behulp van scherpschutters konden de roden het in een gebouw wekenlang volhouden. De Luftwaffe bleef dag en nacht de voorsteden van Sebastopol beschieten; de artilleriebatterijen die het dorp met de grond gelijk hadden kunnen maken, waren elders nodig. Het front in het oosten was oneindig, als een golf die op een langgerekt strand sloeg. Maar alle oorlogen, zelfs die welke door miljoenen mannen en met het nieuwste van het nieuwste op technologisch gebied werden uitgevochten, worden door individuen beslist. De gewone soldaat die tijdens zijn wacht in slaap valt en de beweging veroorzaakt die het kaartenhuis ineen doet storten.

De compagniecommandant legde het al wijzend uit: de Volksduitse schutters zouden de aanval inzetten via het bevroren berkenbos, terwijl de MG42, de zogeheten Hitlersäge, van de Noorse machinegeweercompagnie vanaf een hoogte iets verder naar het oosten de Russen neer zou maaien.

Henry haalde zijn Schmeisser-machinepistool van het type MP-40 tevoorschijn. Vervolgens controleerde hij of de munitie in het magazijn zat en of de granaten die hij in zijn riem had gestoken, gezekerd waren. Dat de waterfles vol was. Dat de veldspade en het gasmasker samen met het pistool, een Walther P-38, aan zijn riem hingen. Ten slotte checkte hij of het medaillon met de foto van Astrid, dat hij koesterde als een talisman en altijd in de linkerborstzak van zijn velduniform bewaarde, op zijn plaats zat. Hij was klaar voor de strijd.

Johansen dook in het donker op; over zijn schouders hingen glinsterende munitiegordels.

‘Ik dacht dat je een nogal verstandig type was,’ zei hij. ‘Je hebt gestudeerd en spreekt meerdere talen. Zeg nou niet dat je in gelukbrengende amuletten gelooft.’

‘Niet nu,’ mompelde Henry. ‘Ik ben niet in de stemming voor jouw grappen.’

‘Het staat me niet aan,’ zei Johansen na een tijdje nadenkend. ‘Het

dorp aanvallen zonder artillerie is als meedoen aan een wk zonder onze stervoetballer Arne Brustad.’

Johansen was de jongste van de troep en beschikte over een merkwaardig stel hersens. Zijn gebrek aan boekenwijsheid was vervangen door een onuitputtelijk reservoir aan kennis van onopgeloste misdrijven en sportuitslagen.

‘Ik heb de talisman,’ zei Henry voorzichtig glimlachend.

Hij had Astrid zo vaak hij kon geschreven. Hij had geprobeerd zich te richten op de kameraadschap, het warme weer en het mooie landschap, de veldtocht die binnenkort ten einde zou zijn, en op alles wat ze samen zouden doen als hij terug was. Al het andere zou sowieso onder de censuur vallen. De veldpostbezorging was slecht, en de laatste brief die hij had ontvangen, was van september. Die was in een onpersoonlijke toon opgesteld, maar ze schreef dat in Noorwegen de noodtoestand was afgekondigd, wat dat ook mocht betekenen. En een aansporing om zo snel mogelijk naar huis te komen.

Henry was vertrokken om het bolsjewisme uit te roeien, een op zich prijzenswaardig doel. Lang had hij de gebeurtenissen gerechtvaardigd. De roden hielden zich niet aan het Verdrag van Genève, dus waarom zou de invasiemacht dat doen? De partizaanactiviteiten maakten de scheiding tussen burgers en strijders zinloos. Toch was de twijfel komen opzetten, stukje bij beetje. De overtuigende propaganda van nationaalsocialist Quisling en de andere coryfeeën van de Noorse nationaalsocialistische beweging ns klonk vanaf het front hol en verrot. De twijfel werd sterker. De colonnes in vossen gehulde mensen die naar de bossen werden gejaagd: wat hadden zij eigenlijk misdaan? Wat waren ze in vredesnaam aan het doen in dit vreemde steppenland?

Ze begonnen aan hun mars naar het doel, waarna ze zich in twee aanvalsgroepen verdeelden: gewone schutters en een groep met machinegeweren. Als enige Duitssprekende Noor was Henry Storm Unterscharführer, verantwoordelijk voor de coördinatie van het oprukken van de machinegewerschutters met de gewone schutters. De zon was nog niet opgeko-

men, maar je kon de gebouwen in het dorp al wel van elkaar onderscheiden. Alle dorpen waren hoe dan ook nagenoeg gelijk: dat wat ze nu zagen was klein, de kerktoeren stak recht omhoog achter de rij bruingebeitste, armzalige houten huizen, die met elkaar verbonden waren door bevroren straten die volgens de kaart naar een eenvoudig plein leidden.

De Noren zaten in dekking achter de heuvel, in een kleine bergspleet.

‘De schutter of de schutters, het kunnen er best meerdere zijn, zitten in de kerktoeren, dat weet ik bijna zeker,’ fluisterde Henry.

‘Maar de schutter is ook maar een mens,’ citeerde Grande nogal horend in een gemaakt Oslo-dialect.

Henry schrok ervan. Grande was een van de beste MG-schutters in pantserdivisie Wiking, en op zijn zachtst gezegd een overtuigd nationaalsocialist. Henry keek Johansen scherp aan, die zijn blik ontweek. Waarom had hij Grande verteld waarover ze hadden gesproken?

Hoewel Henry met zijn rang boven de machinegeweerschutters stond, deed hij alsof hij de opmerking niet hoorde, en hij boog zich tussen de twee mannen naar voren.

‘Kijk daar eens,’ zei hij, wijzend in de richting van de contouren van een kleine kuil dertig meter de heuvel op, vlak bij het hoogste punt. ‘Neem daar stelling. Vuren op mijn bevel.’

Kromgebogen renden de twee erheen. Grande droeg de Hitlersäge in zijn rechterhand met een lichtheid alsof het een karabijn was. De man, die uit het zuiden van Noorwegen afkomstig was, leek zelfs op Göring. Johansen had een oude foto van de rijksmaarschalk uit de wereldoorlog gevonden, voordat deze met zijn dieet van ganzenlever en morfine was begonnen. Wanneer de drie Noren met elkaar praatten, noemden ze hem gewoon de ‘luchtmaarschalk’ of ‘Hermann’. Het was een buitengewoon stel vrienden. Grande stak een kop boven Johansen uit, zijn bovenarmen waren ongeveer net zo dik als de dijbenen van zijn kameraad.

Voordat de invasie begon, toen de compagnie in Graz werd samengesteld, had Grande om Johansen gegrijnsd. Op zijn zachtst gezegd geen super-Ariër; hoe was hij door de selectie gekomen, hadden die lui op het

wervingskantoor van de Waffen-ss aan de Parkveien dan geen rassen-normen? Maar Johansen werd als het kleine broertje: Henry en Grande konden met hem kibbelen, maar toen een ordinaire *Volksdeutscher* in de troep dat ook een keer probeerde, had de reus uit Vegårshei de kerel meteen tegen de vlakte gewerkt. Schütze Johansen was dan misschien niet via de wervingsposters van de ss geselecteerd, maar in het oosten had dat geen enkele betekenis, dat was iets voor thuisblijvers en pennel-likkers. Johansen was opgegroeid in Gulset, een voorstad van Skien, en had vaak klappen gekregen, zowel op straat als thuis. Toen Grande naar het veldlazaret moest omdat hij de jagersziekte had opgelopen, had zijn makker eigenhandig een troep Russen aan de oever van de Dnjepr te-gengehouden met een mitrailleur.

In het oosten was een bleek licht waarneembaar. Ze hadden de duis-ternis nu nog aan hun zij, maar dat zou niet lang meer duren.

Grande baande zich een weg door de sneeuw, met Johansen in zijn kielzog. Gebruikmakend van hun ellebogen kropen ze voort op de kleine heuvelrand en gingen ze in stelling liggen. Grande met de mi-trailleur tegen zijn schouder, Johansen naast hem met de munitiegor-dels paraat.

Langzaam en kromgebogen bewoog Henry zich voort door de geul. Zijn knieën deden pijn, na een tijdje moest hij kruipen. Om de vijf me-ter controleerde hij zijn uitrusting: pistool, waterfles, mes, magazijnen, medaillon. Alles was er. Enkele meters verderop stond een betonblok. Hij sprong er in één keer overheen en ging op zijn hurken zitten.

De eerste fase was voorbij. Henry kreeg zijn ademhaling weer onder controle. Zacht gaf hij de stand van zaken over de radio door, en com-pagniecommandant Biermann rapporteerde terug: de Sudeten-Duitsers hadden zich op één lijn gegroepeerd. Henry wachtte. Luisterde. Rook. Tuurde. Zintuigen gaan intensiever werken in de strijd, alsof mensen naar de natuurlijke toestand van het dierenrijk terugkeren. Henry wierp een blik op de positie van de mitrailleur. Zonder zich bloot te geven stelde Grande met een gebaar de vraag: 'Wat gebeurt er?' De zandloper van de duisternis stond op het punt leeg te lopen.

‘Bespaar op munitie,’ meldde Henry aan de mannen met de mitrailleurs.

Lange tijd keek hij naar de bebouwing, of er bewegingen waren die de aanwezigheid van mensen konden verraden. Hij zag echter niets.

Daarna hoorde hij hoe er één enkel schot klonk.

‘Man neer,’ rapporteerde Biermann.

‘Vuur!’ beval Henry.

Het bevel werd onmiddellijk opgevolgd. Vanaf de heuveltop klonk het geknetter van Grandes machinegeweer: drrrr-drrrr-drrr, korte salvo’s van meerdere schoten, de absoluut meest effectieve en trefzekere manier van schieten.

Beschermd door het mitrailleurvuur stormden de twee resterende schutters en de compagniecommandant het bos uit en vervolgden hun weg over het vlakke veld aan de linkerkant. Eén man rende naar voren terwijl de beide anderen schoten om de vijand af te weren.

Opnieuw klonk er een schot, toen nog een en nog een.

Drie schoten afgevuurd.

Drie mannen neer.

Jezus, dacht Henry, dit gaat de kant van een executiepeloton op, de scherpschutter schakelt de geweer mannen een voor een uit, ze zitten in dat dal in een doodszone gevangen.

De radio kraakte. ‘Ik zit in dekking op de plek waar de bebouwing begint!’ riep Biermann wanhopig. ‘Alle geweer mannen zijn uitgeschakeld!’

‘We zijn onderweg,’ antwoordde Henry.

De situatie was kritiek. Ze moesten compagniecommandant Biermann ophalen. Hoeveel Russen lagen er in dat dorp verscholen?

‘Johansen!’ riep Henry. ‘Contrabericht. Jij rukt samen met mij op! Grande geeft dekkingsvuur.’

Vanaf Henry’s schuilplaats liep de geul ongeveer honderd meter door, over een bevroren kanaal dat eindigde bij het begin van de bebouwing, waar de compagniecommandant vastzat. Konden ze hem bereiken?

Johansen kroop in de richting van Henry’s positie, onder de bescher-

ming van de heuveltop. Er was slechts één plaats, een kleine tien meter bij Henry vandaan, waar hij in het schootsveld lag.

En juist op dat moment klonk de knal.

Henry hoorde het geluid van een kogel die het uniform perforeerde en het lichaam binnendrong. Als een zeil dat scheurt, maar dan sterker. Johansen kreunde en bleef hulpeloos liggen. Ivan beschikte kennelijk over argusogen.

‘Johansen is neer!’ brulde Henry naar Grande. ‘Dekkingsvuur!’

De kogelregen van Grande kwam als dichte sneeuwvlokken in adventstijd, het was alsof je aan het ritme van het schieten kon horen hoe woedend hij was. Henry stormde naar Johansen toe, die ineengedoken lag te kreunen. Er sijpelde bloed uit zijningangswond. Henry pakte hem onder zijn armen beet en sleepte hem naar achteren, in dekking achter de heuvelrand. Johansen was bij bewustzijn. Henry controleerde het: ja, zelf was hij niet gewond. Hij riep de hospik op. Johansen keek hem apathisch aan.

‘We... hadden... het kunnen redden,’ zei hij kreunend.

‘Dat gaan we sowieso doen,’ fluisterde Henry.

Johansen schudde langzaam en afwezig zijn hoofd. ‘Ik heb het over voetbal, Storm. Het doelpunt van Arne Brustad tegen Italië was geen buitenspel.’

Toen de hospik verscheen, rende Henry terug in de richting van Grande. De mitrailleursschutter was opgewonden. ‘Die vervloekte vrijmetselaar van een scherpschutter! Ik kan hem hiervandaan niet uitschakelen, de hoek is onmogelijk.’

Henry voelde aan de handgranaten aan zijn riem. ‘Dat doe ik wel. Als ik mijn arm opsteek, geef je me dekking, je zult wel begrijpen waarom.’

‘Hou je hoofd laag,’ zei Grande waarschuwend.

Henry gebaarde met zijn arm en begon zich naar voren te bewegen. Grande schoot. In de bescherming van de beschieting volgde Henry het bevroren en besneeuwde kanaal, ongeveer een meter diep, richting de bebouwing. Hij moest erop gokken dat het vuren de scherpschutter vol-

doende zou verwarren om zelf uit de schootshoek te kunnen komen. Zijn tactiek was gebaseerd op hoekberekening. Als de scherpschutter diep in de kerktoren in positie lag, wat de rode scherpschutters altijd deden, was hij natuurlijk van buitenaf moeilijker te raken. De zwakheid met die strategie was uiteraard de blinde zone aan de onderkant. Het was pure wiskunde en Henry was van zins die in zijn voordeel te gebruiken.

Hij rende, eerst ineengedoken, de laatste dertig meters rechtop.

Buiten adem bleef hij tegen de muur van het kerkgebouw staan. Nu was hij in de blinde zone. Hij kwam weer op adem, was in veiligheid. Waar was de compagniecommandant?

Hij had hoe dan ook niet veel tijd om daarover na te denken. Er konden hier nog meer roden zijn. Hij sprong op een op instorten staande aanbouw van het naastgelegen gebouw. Zijn basisuitrusting rammelde, maar dat werd op hetzelfde moment overstemd door het machinegeweer. Vanaf daar klom hij makkelijk naar het dak. Als hij de nok volgde, kon hij op het dak van het kerkgebouw komen. Hij zou in het schootsveld belanden, maar daarvoor was Grande er voor hem.

Op het moment dat hij op het dak sprong, klonken er snelle salvo's van een machinegeweer in de richting van de kerktoren. Henry sprong op het dak van de kerk en hoopte dat het vuren het geluid van zijn eigen bewegingen overstemde. Hij rende naar de toren en zocht beschutting onder het smalle raam. Kon hij daar naar binnen? Nee, het was te smal.

Er resteerde maar één mogelijkheid. Het raam lag een verdieping onder de top, daar waar de scherpschutter zich bevond. Had hij Henry ontdekt? Niets wees daarop. Als Henry een deel van de uitrusting aan zijn riem weghaalde, zou hij omhoog en door het raam moeten kunnen klimmen. Hij ontdeed zich van een aantal spullen, de veldspade en de waterfles rammelden, maar Grande bleef doorschieten en de kogels sloegen op slechts een meter afstand in. Zonder uitrusting kon Henry zich makkelijker bewegen, geluidloos sprong hij naar binnen.

Hij bevond zich in een verduisterd trapportaal. De bolsjewistische schutters lagen in de regel wekenlang geïsoleerd, zonder andere

beveiliging dan struikeldraden en met mijnen bezaaide gebouwen. Er was weinig reden om aan te nemen dat het hier anders zou zijn. Henry stond stokstijf en spitste zijn oren, hij hoorde het geluid van geritsel in de bomen. Hij beschikte over een pistool en een mes. De treden kraakten zodra hij zijn voet verzette. De trap liep naar de zolderkamer. Hij ontdekte twee amateuristisch aangebrachte struikeldraden. Toen hij het geknetter van Grandes machinegeweer hoorde, holde hij over de draden en bleef bij de deur staan. Die stond op een keur. Een geur van vuil en oud zweet sijpelde naar buiten. De schutter moest er al een hele tijd zijn.

In Henry's hoofd tekende zich een plan af.

Met geheven wapen trapte hij de deur open en stapte over de drempel. Lichtkegels drongen het stoffige, schaars verlichte vertrek binnen. In het midden bevond zich een verhoogde stelling van zandzakken waaruit de loop van een geweer in de richting van het kapotte raam stak.

Achter de zandzakken kwam langzaam een gestalte tevoorschijn. Het was een jonge jongen, hij leek geen dag ouder dan zestien. De kou had de onzuiverheden in zijn gezicht een blauwachtige, op de pest lijkende kleur gegeven. De broodmagere, in voden gehulde gedaante mompelde iets in het Russisch.

'Ik geef me over,' zei hij daarna in gebrekkig Duits terwijl hij langzaam zijn armen omhoogstak. Henry liep naar hem toe. Het gebit van de jongen was zwart.

'Kapitulation. Ich... kapituliere.'

Het ging zo snel dat Henry pas veel later begreep wat er gebeurde.

Er klonken twee snel opeenvolgende schoten. De scherpschutter viel levenloos over de zandzakkenstelling. Bloed druppelde op de smerige houten vloer. Henry bleef staan. Hij legde een hand op zijn schouder, en zijn handschoen zat vol bloed. Hij ontwaarde de matte winterhemel door de schietopening heen, maar voelde geen pijn, alleen plotseling een verlamming aan de linkerkant van zijn bovenlichaam. Toen lieten zijn benen het afweten, het was alsof hij viel, steeds verder naar beneden in een eindeloze zwarte schacht, tot hij de sterke armen van Grande

voelde, die hem optilde en hem naar de hospik droeg, mompelend: 'Wat is hier in vredesnaam gebeurd?'

Henry hoorde de machinegeweerschutter huilen. 'Wat moet ik godverdomme doen als jullie er niet meer zijn?'

Zo kreeg Henry het IJzeren Kruis.